

Г.В. Сидор

*Здобувач кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільського національного економічного університету
викладач кафедри фінансів та банківської справи
Чортківського інституту підприємництва і бізнесу*

РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Анотація. У статті розглянуто вплив світової фінансово-економічної кризи на агропродовольчий сектор України. Проаналізовано стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі, виявлено проблеми кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи. Розглянуто основні чинники, які погіршили економічний стан сільськогосподарських підприємств і знизили частку власних джерел у формуванні структури їх фінансових ресурсів. Обґрунтовано неминучість державної підтримки досліджуваного підкомплексу.

Ключові слова: аграрний бізнес, банківське кредитування, державна підтримка аграрного сектору, кредит, світова фінансово-економічна криза.

Г.В. Сидор

РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ВЛИЯНИЯ МИРОВОГО ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Аннотация. В статье рассмотрено влияние мирового финансово-экономического кризиса на агропродовольчий сектор Украины. Проанализировано состояние и тенденции развития кредитного обеспечения аграрной отрасли, обнаружены проблемы кредитования аграрного сектору

економики в условиях глобального финансового кризиса. Рассмотрены основные факторы, которые ухудшили экономическое положение сельскохозяйственных предприятий и снизили частицу собственных источников в формировании структуры их финансовых ресурсов. Обоснованно неизбежность государственной поддержки исследуемого подкомплекса.

Ключевые слова: аграрный бизнес, банковское кредитование, государственная поддержка аграрного сектору, кредит, мировой финансово-экономический кризис.

H.V. Sydor

DEVELOPMENT of AGRARIAN BUSINESS is In UKRAINE In CONTEXT of INFLUENCE of WORLD FINANSOVO-EKONOMICHNOY CRISIS

Annotation. In the article influence of world financial and economic crisis is considered on the агропродовольчий sector of Ukraine. The state is analysed and to development of the credit providing of agrarian industry, found out the problems of crediting agrarian the sector of economy in the conditions of global financial crisis. Basic factors which worsened economic position of agricultural enterprises and reduced the particle of own sources in forming of structure them financial resources are considered. Grounded inevitability of state support of the probed subcomplex.

Keywords: agrarian business, bank crediting, state support, agrarian a sector, credit, world financial and economic crisis.

Постановка проблеми. Аграрний бізнес в економіці ринкового типу, без сумніву, повинен відігравати визначальну роль. Актуальність цієї проблеми посилюється тією обставиною, що у переважної більшості сільськогосподарських підприємств спостерігається відсутність необхідних власних коштів для фінансування відтворювальних процесів. Світова фінансово-економічна криза призвела до дестабілізації кредитного ринку та

банківської системи. Це, у свою чергу, негативно позначилося на кредитуванні агропродовольчого сектору економіки України. Таким чином, наслідки глобальної економічної кризи є надто вразливими для нашого села, тому виникають нові аспекти дослідження проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне бачення концепцій, моделей, механізмів та особливостей кредитного забезпечення агроформувань в контексті впливу світової фінансово-економічної кризи знаходимо у багатьох працях наукових дослідників. З-поміж них слід виділити вагомі наукові доробки таких українських вчених як В.М. Алексійчук, М.Я. Дем'яненко, М.Й. Малик, М.І. Савлук, В.Д. Лагутін та інші. Однак залишається ряд питань щодо залучення в аграрний сектор кредитних ресурсів для подолання наслідків кризи в аграрному секторі економіки.

Постановка завдання. Ситуація, що склалася, вимагає допомоги усіх, хто своїми діями може запобігти подальшому подоланню наслідків світової фінансово-економічної кризи в аграрному секторі економіки. Необхідність і практична значущість вирішення проблеми кредитного забезпечення в підприємницьких структурах аграрної сфери зумовлює їх подальший пошук, а отже, визначає актуальність наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значного загострення набули проблеми фінансово-кредитного забезпечення агроформувань в умовах кризової ситуації. Процес кредитування агроформувань призупинився, незважаючи на вжиті державою заходи, непідконтрольною залишається динаміка процентних ставок, до найслабших ланок державного регулювання належить кредитна політика. В аграрну сферу економіки необхідне спрямування істотних фінансово-кредитних потоків.

Сьогодні більшість сільськогосподарських товаровиробників взагалі не отримують кредитів. Оскільки кредити для сільськогосподарських товаровиробників відсутні, тому їх повинні замінити інші джерела. До таких джерел відносяться власні оборотні засоби та кредиторська заборгованість:

власні оборотні засоби почали скорочуватися, а кредиторська заборгованість – зростати.

Отже, виникла ситуація, коли сільські господарства для фінансування своєї виробничої діяльності взагалі не мають власних цільових коштів. Практично відсутні кредити, які слугують для сільськогосподарських підприємств основним джерелом фінансування.

Значно знизився рівень платоспроможності, внаслідок низької ефективності сільськогосподарського виробництва. На межі банкрутства існують більшість сільськогосподарських підприємств, котрі для задоволення потреб виробництва не мають можливості залучати додаткові фінансові ресурси через нестачу коштів.

Багато сільськогосподарських підприємств, як свідчить практика, були ліквідовані внаслідок нестачі коштів. Коли коштів не вистачає для погашення заборгованості підприємств та їх короткострокових зобов'язань виникає криза ліквідності, причинами якої можуть бути: незадовільне фінансове планування, нестача або відсутність інформації, неадекватний менеджмент тощо.

Заходи державної аграрної політики щодо зниження наслідків світової фінансової кризи, насамперед, мають бути спрямовані на зміцнення ролі держави через механізми податкової та державної бюджетної підтримки галузі, підтримку експортного потенціалу галузі, розвитку підприємництва у сільській місцевості та зміцнення конкурентоспроможності продукції на світових ринках.

Не є нормальним таке становище, коли виробнича діяльність сільськогосподарських структур фінансується, в основному, за рахунок кредиторів без участі банківських структур. На нашу думку, основною такою причиною щодо кредитування є твердження, що для всіх господарських структур мають бути однаковими умови кредитування.

Теоретично таке твердження має право на існування, але практично воно спостерігалось тільки при зародженні капіталістичних відносин, коли ринок дійсно автоматично регулював відповідні процеси. Тепер цього немає,

особливо щодо сільськогосподарського виробництва. Не є коректним для сільськогосподарських товаровиробників твердження, що умови кредитування повинні бути такими самими, як, наприклад, для торгівлі.

Положення про різні умови кредитування суб'єктів господарювання стосується не тільки банків, і що саме вони на практиці повинні втілювати його в життя. Усі суб'єкти кредитування для банків рівні, і при кредитуванні вони віддають перевагу тому, хто забезпечує йому вищу ефективність. Виходячи з цього критерію, з об'єктивних причин сільськогосподарські товаровиробники не є конкурентоспроможними, тому до них кредити і не надходять.

Отже, ситуація складається парадоксальна. Сільськогосподарські товаровиробники, не можуть вести господарську діяльність без кредитів, через свою специфіку, а банки не можуть надати їм ці кредити на прийнятних умовах. Без втручання держави вийти з такої ситуації, особливо в умовах кризи, на нашу думку, практично неможливо. Якщо не змінити підходи до кредитних відносин, то негативна ситуація надалі посилюватиметься. Некерованість економіки виникне внаслідок зростання неплатежів.

На агрохолдингах також позначилися наслідки світової кризи. Деякі з них відмовляються від частини земельних активів, придбаних на правах оренди, через неможливість залучення капіталу для обробки земель. Приміром, один із найбільших лендлордів в Україні – компанія Landkom – має намір щодо скорочення земельного банку на 40 тис. га, або на 35 %. Реально компанія володіє 56 тис. га землі, а заявлені дані по оренді більше 110 тис. га угідь використовувалися для підвищення капіталізації компанії.[2, с. 65]

За теперішнього її стану економічна підтримка галузі скоротилася, і вона не відповідає потребам реальності. Малоефективною є державна підтримка аграрного виробництва в Україні. Бюджетні кошти надходять до адресата несвоєчасно, неритмічно, не повністю. Для здійснення капітальних вкладень асигнування нерідко надаються без проведення конкурсів.

Комерційні банки за своїм нинішнім статусом не мають довгострокових кредитних ресурсів, тому вони практично не здійснюють кредитування не

тільки серйозних проектів, але й навіть виробничу діяльність. Втративши зв'язок з виробництвом, банки повністю переключилися на комерційну (спекулятивну) діяльність. Наслідки такої діяльності банків для виробництва загальновідомі. Не вдається на належному рівні здійснити кредитне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників без зміни ставлення банків до виробництва.

Отже, значно погіршила економічний стан сільськогосподарських підприємств загальна економічна криза. Серед основних чинників, які погіршили економічний стан сільськогосподарських підприємств і знизили частку власних джерел у формуванні структури їх фінансових ресурсів є: зниження платоспроможного попиту населення; значне погіршення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств; перевага імпоротної продукції на продовольчих ринках; тінізація обороту сільськогосподарської продукції; відсутність умов для розвитку кооперації; невідповідність кредитної системи потребам сільського господарства; відсутність розвинутої ринкової інфраструктури; незадовільний інвестиційний клімат у країні; низький рівень державної підтримки галузі.

Сучасний економічний стан більшості сільськогосподарських підприємств на швидке розв'язання проблеми кредитування не вселяє особливих надій. Збитковими є більше половини сільськогосподарських підприємств, а особисті селянські господарства неспроможні нагромадити відповідних коштів, які необхідні для організації виробництва.

Глибока криза притаманна сучасному стану галузі, яка проявляється у погіршенні фінансово-економічного стану господарств і підприємств, значному зниженні їх дохідності й рентабельності, зростанні кількості збанкрутілих товаровиробників, скороченні продукції тваринництва і землеробства та загостренні продовольчої проблеми.

Кредитно-фінансові установи мають бути зацікавлені у поліпшенні кредитного обслуговування підприємств агропромислового комплексу, тому їх необхідно заохотити у кредитному обслуговуванні підприємств аграрного

сектору, надати їм відповідні податкові пільги та знизити економічні нормативи у тій частині, яка стосується кредитного обслуговування сільськогосподарських підприємств.

Висновки з даного дослідження. Світова фінансово-економічна криза за висновками ряду аналітиків має системний, затяжний і глобальний характер. Виведення аграрного сектору економіки з кризового стану неможливе без фінансової допомоги виробникам сільськогосподарської продукції з боку всіх можливих джерел фінансування та інвестування. Саме створення сприятливих умов для здійснення капіталовкладень у цей сектор є одним із головних завдань реформування сільського господарства. Для виходу з кризи і підвищення ефективності галузі сільського господарства України необхідно всю роботу по створенню та функціонуванню спеціалізованої кредитної системи по обслуговуванню підприємств агропромислового комплексу покласти на спеціалізовану державну структуру в системі Міністерства агропромислового комплексу.

Список використаних джерел

1. Алексійчук В.М. Напрями реформування системи кредитного забезпечення в АПК / В.М. Алексійчук // Економіка АПК. – 1998. – № 1. – С. 40-45.
2. Гаврилюк О.В. Інвестування в агросектор: ідентифікація та напрями усунення перешкод / О.В. Гаврилюк // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 63-68.
3. Гудзь О.Є. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 59-63.
4. Іванух Р.А. Фінансово-економічна політика держави та її вплив на розвиток аграрної економіки / Р.А. Іванух // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 49-58.

5. Кириленко І.Г. Деякі аспекти державної аграрної політики в Україні в умовах світової фінансової кризи / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 4-9.

6. Колотуха С. Основні риси організації фінансів аграрних формувань у сучасних умовах / С. Колотуха // Банківська справа. – 2008. – № 3. – С. 49-58.

7. Чорна Н.П. Розвиток аграрного бізнесу в Україні в контексті впливу світової фінансово-економічної кризи / Н.П. Чорна // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 11 (101). – С. 40-46.

8. Шиндирук І.П. Кредитування діяльності сільськогосподарських товаровиробників / І.П. Шиндирук // Економіка АПК. – 2002. – № 10. – С. 89-99.